

Новітня світова економічна криза і глобалізація: європейський урок

*Казимир Восьний, к. е. н., старший викладач
кафедри економічної теорії THEU*

Розвиток людської цивілізації у глобальному вимірі можливий лише на міцному економічному фундаменті, системі стійких та ефективних відносин виробництва, розподілу, обміну та власне споживання. З огляду на утилітарні інтереси та потреби «homo economicus», тобто людини економічної найбільш соціально привабливим є варіант макроекономічної динаміки за якого національні економіки зазнають кількісного зростання, втіленого у системі макроекономічних показників, а також якісного та структурного вдосконалення, що забезпечує найоптимальніше використання обережних економічних ресурсів планети. Такий макроекономічний «позитив» може забезпечити лише економічне зростання.

Проте, капіталістична ринкова економіка, як показують новітні емпіричні макроекономічні дані, розвивається зазвичай нестабільно, змінюючи свою динаміку, інтенсивність та напрям економічних процесів. Події, що відбуваються у світовій економіці протягом останніх місяців – яскраве і болісне тому підтвердження. Економіка в черговий раз виявила свою нестабільність та вступила у найбільш негативну, кризову фазу власного саморозвитку, замкненого у дуже глобалізований діловий цикл.

До 19 століття циклічність розвитку ринкової системи господарювання не була яскраво вираженою, хоча певні ознаки циклічності проявлялися і раніше. Коливання основних параметрів економічного середовища набували характерних циклічних особливостей по мірі розвитку ринкової системи господарювання. Інтерес до проблеми «непостійності» економічної системи науковці почали проявляти ще починаючи з епохи Середньовіччя. Однак, предметний науковий інтерес до проблеми нестабільності розвитку економічної системи виник тоді, коли торгові, фінансові, а пізніше і промислові кризи

«заявили» про себе на повний голос. Спочатку вони охоплювали лише окремо взяті країни (насамперед Англію), а пізніше набули всесвітнього характеру. Обмеженість емпіричних даних у 18 – поч. 19 століття не дозволяла в достатній мірі вивчити природу економічних циклів. Лише на початку 19 століття (1825р., 1847р.) економічні кризи почали регулярно повторюватися, що давало відповідний прикладний ґрунт для теоретичних досліджень [3, 458]. Проблема циклічності в економіці у теоретичному форматі і досі перебуває у фазі активного розвитку.

Першим, хто відійшов від дослідження «непостійності» економічної системи у форматі «спад-підйом» і, власне, зацікавився проблемами номінальної циклічності став француз Клемент Жуглар (1819-1905рр.). Крім того, дослідженням природи ділового циклу займалися такі відомі учені, як М. Туган-Барановський, М. Кондратьєв, С. Кузнець, Д. Китчин, В. Мітчел, В. Джевонс, Р. Макдональд, Т. Вільямс, Ж. Лескюр, А.Афталъон, М.Ленуар, А.Шпитгоф, К.Каутський, Т.Веблен, К.Віксель, В.Парето, Парвус-А.Гельфанд, К. Маркс, Г. Мур, Є. Слуцький, С. Юдзі та інші.

Актуальність подальшого дослідження проблеми «кризовості» в економіці обумовлена щонайменше трьома обставинами. По-перше, сам факт виникнення кризових збурень в економіці світу аргументує відкритість проблеми і її наукову привабливість. По-друге, дослідження економічних криз проводилося зазвичай у національному, а не глобалізованому вимірі. По - третє, проблеми нестабільності економічного розвитку мають високий соціальний пріоритет та статус завдяки своїм «асоціальним» проявам як то безробіття, спад обсягів виробництва, падіння реального рівня заробітної плати та добробуту.

Мета даної статті полягає в тому, щоб:

- дослідити глобальні аспекти світової економічної кризи;
- диференціювати особливості її впливу на різні регіони світу та окремі національні економіки;
- оцінити систему взаємозалежностей та впливів, що проявляються у глобалізованому світі;

- проаналізувати рівень взаємного зв'язку між ступенем глобалізації національних економік та глибиною кризових проявів, що виявили себе протягом останніх місяців;
- оцінити характер впливу глобальних кризових явищ на динаміку інтеграційних процесів України на шляху до її вступу у ЄС.

Параметрична оцінка кризових явищ, що виникають в надрах національних економік і економіці світу загалом гіпотетично може бути здійснена за допомогою таких основних характеристик, як **тривалість кризових проявів, амплітуда коливань проциклічних** (завантаження виробничих потужностей, загальний рівень цін, прибутки корпорацій, сукупний обсяг виробництва) і **контрциклічних** (рівень безробіття, кількість банкрутств, обсяги запасів готової продукції на складах фірм) **макроекономічних показників** і, зрештою, **номінальні абсолютні та відносні зміни цих же макроекономічних показників**. З огляду на реалії сучасно глобальної кризи і той факт, що вона себе ще далеко не вичерпала, давати їй параметричну оцінку з використанням такої її характеристики, як тривалість, ще рано. Криза триває і триватиме за оцінками деяких фахівців щонайменше 1,5-2 роки [11].

Найбільш мотивованим у цьому контексті є використання показників, що характеризують абсолютні та відносні зміни національних економік світу. У системі національного рахівництва найбільш репрезентативним з-поміж усіх відомих показників, буде показник обсягів ВВП представлений абсолютно і в динаміці. Крім того, вельми доречно оцінити і рівень приросту (спаду) того ж таки ВВП з диференціацією на докризову та власне кризову фази. Відповідна аналітика згаданих показників для країн Європейського Союзу проведена в таблиці 1.

Таблиця 1.
Динаміка обсягів ВВП країн Євросоюзу, EURO млрд.[9, 16-17]

№	Країна	Роки		Приріст (спад), +, –	
		2007	2008	млрд., EURO	%
1	Німеччина	2422,9	2492,0	69,1	2,85
2	Великобританія	2049,0	1814,8	- 234,2	-11,43

3	Франція	1892,1	1949,3	57,2	3,02
4	Італія	1535,5	1585,1	49,6	3,23
5	Іспанія	1050,6	1095,2	44,6	4,25
6	Нідерланди	567,1	595,1	28,0	4,94
7	Бельгія	334,9	348,9	14,0	4,18
8	Швеція	331,2	326,4	- 4,8	- 0,99
9	Польща	308,6	365,8	57,2	18,54
10	Австрія	270,8	283,9	13,1	4,84
11	Греція	228,2	244,0	15,8	6,92
12	Данія	226,5	235,8	9,3	4,11
13	Ірландія	190,6	186,6	- 4,0	- 2,1
14	Фінляндія	179,7	186,2	6,5	3,62
15	Португалія	163,1	167,4	4,3	2,64
16	Чехія	127,1	152,6	25,5	20,06
17	Румунія	123,8	139,3	15,5	12,52
18	Угорщина	101,1	108,2	7,1	7,02
19	Словаччина	54,9	65,8	10,9	19,85
20	Люксембург	36,3	37,4	1,1	3,03
21	Словенія	34,5	37,5	3,0	8,70
22	Болгарія	28,9	33,9	5,0	17,30
23	Литва	28,4	32,3	3,9	13,73
24	Латвія	21,1	24,0	2,9	13,74
25	Кіпр	15,7	16,9	1,2	7,64
26	Естонія	15,3	16,5	1,2	7,84
27	Мальта	5,4	5,7	0,3	5,56
ЄС всього		14350,3	14554,6	203,3	1,44

Дані таблиці 1 констатують той факт, що попри загальне зростання обсягів ВВП для країн ЄС загалом, яке склало 203,3 млрд. євро, в середині економічного союзу можна виділити кілька групи країн з різними варіантами макроекономічної динаміки і, відповідно, проявами кризовості. Для структурного аналізу динаміки ВВП країн, що належать до ЄС ми провели статистичне групування усієї їх сукупності. Застосування формули Стерджеса [6, 50] ($n = 1 + 3,322 \lg N$, де n – розрахункове число груп, N – число одиниць сукупності, яка підлягає групуванню) при визначенні кількості груп та встановленні на їх основі розмірів групових інтервалів дає у нашому випадку неприйнятні результати оскільки для нашої аналітичної сукупності N складає 27 одиниць, а розрахункове значення кількості груп n відповідно дорівнює $5,75 \approx 6$. За такого варіанту розрахунку розмір інтервалу складатиме 5,25%, що у

свою чергу призведе до того, що в першій (від - 11,43% до - 6,18%) та другій (від - 6,18% до - 0,93%) групах буде лише по одній країні.

Покрокове зменшення кількості груп дозволило виділити варіант групування, що передбачає формування лише трьох груп країн. Проведене нами статистичне групування країн ЄС на основі аналізу значення показника приросту (спаду) національного ВВП у 2008 році, порівняно з 2007 роком із виділенням трьох груп наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Результати статистичного групування країн ЄС за рівнем приросту (падіння)
ВВП у 2008р., порівняно з 2007р.

№	Країна	Роки		Приріст (спад), +, –	
		2007	2008	млрд., EURO	%
Перша група					
1	Великобританія	2049,0	1814,8	- 234,2	-11,43
2	Швеція	331,2	326,4	- 4,8	- 0,99
3	Ірландія	190,6	186,6	- 4,0	- 2,1
Середнє для першої групи значення темпу приросту (спаду) ВВП					- 4,84
Друга група					
1	Німеччина	2422,9	2492,0	69,1	2,85
2	Франція	1892,1	1949,3	57,2	3,02
3	Італія	1535,5	1585,1	49,6	3,23
4	Іспанія	1050,6	1095,2	44,6	4,25
5	Нідерланди	567,1	595,1	28,0	4,94
6	Бельгія	334,9	348,9	14,0	4,18
7	Австрія	270,8	283,9	13,1	4,84
8	Греція	228,2	244,0	15,8	6,92
9	Данія	226,5	235,8	9,3	4,11
10	Фінляндія	179,7	186,2	6,5	3,62
11	Португалія	163,1	167,4	4,3	2,64
12	Угорщина	101,1	108,2	7,1	7,02
13	Люксембург	36,3	37,4	1,1	3,03
14	Словенія	34,5	37,5	3,0	8,70
15	Кіпр	15,7	16,9	1,2	7,64
16	Естонія	15,3	16,5	1,2	7,84
17	Мальта	5,4	5,7	0,3	5,56
Середнє для другої групи значення темпу приросту (спаду) ВВП					4,96
Третя група					
1	Польща	308,6	365,8	57,2	18,54
2	Чехія	127,1	152,6	25,5	20,06
3	Румунія	123,8	139,3	15,5	12,52

4	Словаччина	54,9	65,8	10,9	19,85
5	Болгарія	28,9	33,9	5,0	17,30
6	Литва	28,4	32,3	3,9	13,73
7	Латвія	21,1	24,0	2,9	13,74
Середнє для третьої групи значення темпу приросту (спаду) ВВП					16,53

У наслідок такого групування ми отримали такі три групи з відповідними відкритими інтервалами значень приросту (спаду) ВВП:

- перша група – від 11,43% – до - 0,93(3)%;
- друга група – від 0,93(3)% – до 9,56%;
- третя група – від 9,56% – 20,06%.

Кількісний розподіл країн за групами з методичної точки зору є також достатньо критичним оскільки кількісний розподіл країн, що віднесені до відповідних груп є вкрай нерівномірним. Зокрема, перша група налічує лише три країни (Великобританія, Швеція, Ірландія) у той час, як друга та третя налічує 17 та 7, відповідно. Однак, зваживши на новизну та складність досліджуваної проблеми, вважаємо за доцільне застосування такого методичного інструменту з метою виявлення та опису системи взаємних зв'язків між рівнем глобалізації національних економік та макроекономічними параметрами, що характеризують глибину економічної кризи.

Проаналізуємо специфіку та родові ознаки кожної з означених вище груп країн-членів ЄС.

Група перша. Країни, де яскраво помітні кризові прояви (Великобританія, Швеція, Ірландія). Для цієї групи країн характерним є зменшення обсягів ВВП як в абсолютному (номінальному), так і у відносному вимірі. «Рекордсменом» цієї групи є Великобританія, де обсяги номінального ВВП за один лише рік зменшилися на 234,2 млрд. євро, що у відсотковому еквіваленті складає - 11,43%. На думку лауреата Нобелівської премії з економіки за 2008 рік Пола Кругмана, Ірландія, разом з кількома іншими європейськими країнами, належить до країн, котрим найбільше загрожує дефолт [7].

Друга група. Країни, де обсяги ВВП залишилися на попередньому рівні, або зросли на відносно незначну величину. До цієї групи країн належать такі як

Німеччина, Франція, Італія, Іспанія, Фінляндія, Португалія тощо. Для цієї групи країн темп приросту ВВП в 2008 році хоча і мав позитивне значення, проте пересічно не перевищував 5 відсотків. Ця група країн за результатами їх роботи у 2008 році дала 64,6% від консолідованого ВВП усього економічного союзу і налічує 17 країн, що очевидно і є його стабілізуючим економічним ядром в умовах глобальної економічної кризи.

Третя група. Країни, де обсяги ВВП мали за означений період яскраво виражену тенденцію до зростання як в абсолюті, так і у відносному вимірі. До цієї групи країн належать усі інші країни-учасники ЄС. Незаперечними лідерами цієї групи країн є Чехія і Польща, де річний темп приросту ВВП склав 20,06 та 18,54%. При цьому абсолютний приріст ВВП цих країн склав 25,5 та 57,2 млрд. євро. Не зважаючи на те, що індивідуальна частка країн цієї групи у структурі «союзного» ВВП є відносно невеликою і коливається в межах від 0,16% (мінімум) для Латвії до 2,51% (максимум) для Польщі, саме ці країни, очевидно, і забезпечили для ЄС сукупний позитивний макроекономічний результат у формі приросту консолідованого ВВП на рівні 1,44%.

Об'єктивним недоліком наведеної вище аналітики проблеми є те, що вона здійснюється на основі аналізу номінальних величин ВВП, що включають, відповідно інфляційну складову. Крім того, до уваги потрібно прийняти й інше принципове застереження – з 27 країн-членів ЄС лише 13 замінили готівкову національну валюту на євро [2]. Ця обставина додатково ускладнює реальну оцінку обсягів ВВП країн-учасниць адже при розрахунку консолідованого продукту ЄС проводиться перерахунок ВВП країни, що використовує національну валюту і не увійшла до єврозони. У цьому випадку вже навіть на номінальний ВВП відповідних країн реально впливає динаміка девальвації чи ревальвації національної валюти щодо євро, «зменшуючи» чи «збільшуючи» таким чином макроекономічні показники окремої країни та союзу загалом. Вельми показовою щодо цього є Великобританія, яка заради порятунку власних експортерів в умовах глобальної економічної кризи вдалася до керованої девальвації національної валюти і, як наслідок, до штучного і дуже різкого

падіння номінального ВВП, оціненого в євро і включеного до загального показника ЄС.

Сумарний мізерний річний приріст номінального ВВП країн-членів ЄС, можна вважати у суто макроекономічному вимірі констатацією факту – економічна криза зачепила найбільш потужне економічне ядро Європи. Отож питання, у системі визначених завдань даної статті, полягає власне в тому, щоб оцінити яким же чином взаємно між собою пов'язані економічна криза та процеси світової і паневропейської глобалізації.

Відоме і авторитетне енциклопедичне видання визначає **глобалізацію** як « . . . процес всесвітньої економічної, політичної і культурної інтеграції і уніфікації. Основним наслідком цього є світовий поділ праці, міграція в масштабах всієї планети капіталу, людських і виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних і технологічних процесів, а також зближення культур різних країн. Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства» [1].

Моніторинг рівня глобалізації національних економік проводять різні міжнародні структури та інституції з використанням варіативних методик кваліметричної оцінки цього складного суспільного процесу. Найбільш поширеними є два варіанти індексу глобалізації.

Індекс глобалізації, A. T. Kearney & Foreign Policy. Цей індекс глобалізації розраховується починаючи з 2004 року і дає можливість оцінити процеси глобалізації в різних країнах світу. Він щорічно формується рейтинговою компанією A.T. Kearney та журналом Foreign Policy. Його методичною основою є 14 показників, що характеризують якість та глибину процесів *економічної, політичної, технологічної та соціальної інтеграцій*. При цьому кожен з чотирьох модулів оцінки передбачає свої, визначені складові. Оцінка рівня економічної інтеграції ґрунтується на вивченні обсягів міжнародної торгівлі, прямих іноземних інвестицій, портфельних інвестицій, доходів від інвестицій. Інтенсивність персональних міжнародних контактів оцінюють на основі даних про міжнародні поїздки та туризм, кількість міжнародних телефонних переговорів, поштових відправлень тощо. Підставою

для оцінки рівня розвитку глобальних технологій є інформація про кількість інтернет-провайдерів та користувачів всесвітньої інформаційної павутини. Свідченням участі країни у глобальних політичних процесах є кількість міжнародних організацій і місій ООН, в яких країна бере участь, кількість іноземних дипломатичних представництв тощо.

У 2007 році до світового рейтингу глобалізованості A. T. Kearney & Foreign Policy було включено 72 країни світу, на території яких проживало близько 90% населення планети а їх економіки охоплювала більше 90% усього світового потенціалу [8].

Індекс глобалізації (KOF), Швейцарський інститут дослідження бізнес-циклів. За допомогою індексу глобалізації (KOF) здійснюється комплексне оцінювання включення країни до процесу глобалізації. Індекс з 2002 року складається Швейцарським інститутом дослідження бізнес-циклів (Цюрих, Швейцарія).

Інтегральний показник глобалізації враховує три показники глобалізації – економічної, соціальної та політичної. Індекс глобалізації за системою KOF визначається з використанням вагових коефіцієнтів для відповідних його складових [4]. Кінцева формула розрахунку загального індексу глобалізації за методикою KOF може бути представлена таким чином:

$$I_g = 0,34 * I_{ge} + 0,37 * I_{gc} + 0,29 I_{gp} \quad , \quad (1)$$

де I_g – загальний KOF-індекс глобалізації національної економіки;

I_{ge} – індекс економічної глобалізації;

I_{gc} – індекс соціальної глобалізації;

I_{gp} – індекс політичної глобалізації.

В 2007 році до цього варіанту рейтингу глобалізації було включено 122 країни світу [8]. У 2008 році була застосована методично модифіковано версія розрахунку KOF-індексу.

На основі світового KOF-рейтингу глобалізації країн у 2008 році ми сформували відповідну вибірку для країн, що є членами Європейського Союзу (див. табл.3.).

Таблиця 3

Рейтинг країн ЄС за рівнем індексу глобалізації KOF у 2008 році³¹

№	Країна	Показники глобалізації			
		загальний	економічна	соціальна	політична
1	Бельгія	92,09	91,94	90,82	94,22
2	Австрія	91,38	88,48	92,49	93,86
3	Швеція	90,02	89,51	87,43	94,69
4	Данія	88,42	87,97	88,64	88,72
5	Нідерланди	88,40	88,04	89,41	87,38
6	Великобританія	86,67	79,24	87,87	95,52
7	Чехія	85,51	87,69	84,91	83,27
8	Франція	85,38	77,42	84,17	98,64
9	Фінляндія	84,65	88,85	83,65	80,13
10	Німеччина	83,01	74,22	83,30	95,17
11	Іспанія	82,73	82,19	77,48	91,49
12	Угорщина	82,52	88,83	76,96	81,89
13	Португалія	81,57	83,76	76,28	86,45
14	Ірландія	79,82	85,47	77,72	74,91
15	Італія	79,44	76,13	71,90	95,62
16	Польща	78,42	73,50	74,70	91,12
17	Словаччина	75,82	79,32	79,59	65,07
18	Греція	73,43	73,55	66,45	83,85
19	Люксембург	72,88	95,14	78,10	33,00
20	Естонія	72,18	90,76	74,41	42,14
21	Словенія	70,26	80,05	71,40	54,49
22	Мальта	66,96	91,39	75,96	18,27
23	Кіпр	65,93	86,40	69,34	31,38
24	Румунія	65,31	69,65	48,35	84,82
25	Болгарія	64,35	69,81	54,88	70,89
26	Литва	63,90	78,96	61,36	46,13
27	Латвія	63,24	81,37	69,91	27,12

Скориставшись результатами проведеного вище (табл.2.) статистичного групування ми провели зіставлення групових показників темпу приросту (спаду) ВВП для країн, що є членами ЄС, з даними, що характеризують рівень

³¹ Розроблено на основі [12]

глобалізації відповідних національних економік на основі КОФ-індексу. У таблиці 4 наведено результати розрахунку середніх для кожної з виділених груп країн-членів ЄС значень загального індексу глобалізації та його складових (показників економічної, соціальної та політичної глобалізації).

Таблиця 4

Розрахунок³² середнього рівня показника глобалізації та його складових
по групах країн ЄС

№	Країна	Показники глобалізації			
		загальний	економічна	соціальна	політична
Перша група					
1	Великобританія	86,67	79,24	87,87	95,52
2	Швеція	90,02	89,51	87,43	94,69
3	Ірландія	79,82	85,47	77,72	74,91
Середнє значення		85,50	84,74	84,34	88,37
Друга група					
1	Німеччина	83,01	74,22	83,30	95,17
2	Франція	85,38	77,42	84,17	98,64
3	Італія	79,44	76,13	71,90	95,62
4	Іспанія	82,73	82,19	77,48	91,49
5	Нідерланди	88,40	88,04	89,41	87,38
6	Бельгія	92,09	91,94	90,82	94,22
7	Австрія	91,38	88,48	92,49	93,86
8	Греція	73,43	73,55	66,45	83,85
9	Данія	88,42	87,97	88,64	88,72
10	Фінляндія	84,65	88,85	83,65	80,13
11	Португалія	81,57	83,76	76,28	86,45
12	Угорщина	82,52	88,83	76,96	81,89
13	Люксембург	72,88	95,14	78,10	33,00
14	Словенія	70,26	80,05	71,40	54,49
15	Кіпр	65,93	86,40	69,34	31,38
16	Естонія	72,18	90,76	74,41	42,14
17	Мальта	66,96	91,39	75,96	18,27
Середнє значення		79,53	85,01	79,46	73,92
Третя група					
1	Польща	78,42	73,50	74,70	91,12
2	Чехія	85,51	87,69	84,91	83,27
3	Румунія	65,31	69,65	48,35	84,82
4	Словаччина	75,82	79,32	79,59	65,07
5	Болгарія	64,35	69,81	54,88	70,89

³² Зроблено на основі КОФ-індексу глобалізації

6	Литва	63,90	78,96	61,36	46,13
7	Латвія	63,24	81,37	69,91	27,12
Середнє значення		70,94	77,19	67,67	66,92

Проведене нами у табл. 5 зіставлення факторних (рівень глобалізації) та результативних (темпи приросту ВВП) показників нашого макроекономічного аналізу виявляє вельми цікаву взаємну залежність між проявами світової економічної кризи та рівнем глобалізації національних економік країн, що є членами ЄС. Цю закономірність можна визначити таким чином: чим вищий рівень глобалізації національної економіки країни, тим вразливішою є вона щодо проявів глобальної ж макроекономічної нестабільності.

Таблиця 5

Порівняння групових показників спаду (приросту) ВВП країн-членів ЄС та показників рівня глобалізації їх економік за даними 2008р.

№ п/п	Група країн ЄС	Значення середнього показника:	
		Зростання (спаду) ВВП, %	Глобалізації
1	Перша	- 4,84	85,50
2	Друга	4,96	79,53
3	Третя	16,53	70,94

Крім того, ще кілька цікавих і неоднозначних залежностей виявляє аналіз взаємного зв'язку групових показників темпів приросту (спаду) ВВП країн-членів ЄС та окремих складових загального КОФ-індексу глобалізації. Відповідні згруповані дані подано в табл.6. Якщо індекси соціальної та політичної глобалізації країн фактично дублюють механізм залежності³³ між відповідним загальним показником глобалізації і груповими темпами приросту (спаду) ВВП, то у випадку з показником економічної глобалізації цю закономірність порушено.

Таблиця 6

Порівняння групових показників спаду (приросту) ВВП країн-членів ЄС та диференційованих показників рівня глобалізації їх економік за даними 2008р.

³³ зростання групових індексів соціальної та політичної глобалізації співпадає з посиленням кризових явищ в економіці відповідних країн і навпаки – чим нижчими є групові значення індексів соціальної і політичної глобалізації, тим менше відповідні групи країн піддаються кризовим проявам навіть глобального масштабу.

№ п/п	Група країн ЄС	Значення середнього показника:			
		Зростання (спаду) ВВП, %	Глобалізації:		
			економічна	соціальна	політична
1	Перша	- 4,84	84,74	84,34	88,37
2	Друга	4,96	85,01	79,46	73,92
3	Третя	16,53	77,19	67,67	66,92

Таким чином, ще зовсім донедавна бездоганна і непорушна, на перший погляд, логіка взаємного зв'язку між процесами глобалізації та загальною динамікою макроекономічних процесів у світі цілком могла бути описана в такий спосіб: «Практика підтвердила лінійну залежність між характером і ступінню участі тієї або іншої країни в міжнародному поділі праці і світовому відтворенні (*фактично йдеться про рівень глобалізації національних економік – К.В.!*) та параметрами економічного зростання. Чим більшою і результативнішою є така участь, тим вищими є темпи зростання і міра ефективності всієї економіки, і навпаки» [5, 90]. Проведені нами дослідження, проте, виявляють певні ознаки того, що така, на перший погляд логічна система залежностей, в умовах новітньої світової глобалізованої кризи потребує більш предметного осмислення та переоцінки з урахуванням наступних узагальнень:

1. Будь-яке об'єднання виробничих ресурсів, помножене на економічну свободу, мобільність робочої сили, відсутність в середині глобалізованих структур внутрішніх бар'єрів для руху товарів, робіт та послуг, спричиняє дію відомого синергетичного ефекту і, відповідно – зростання сумарної продуктивності системної структури.

2. Відносно невеликі за розміром країни, такі як Ірландія чи Швеція, що мають відносно невеликі внутрішні ринки але висококваліфіковану робочу силу та передові технології використали глобальні ринки для того, щоб отримати ті товари, послуги та фінансові засоби, які вони не спроможні самостійно виробити ресурсами власних національних економік. Водночас вони глобалізували і свої унікальні ресурси (вигідне географічне положення, геокліматичні ресурси, людський капітал тощо), що і забезпечило їм місце та значно вищу значимість у глобальному світовому розподілі праці та ресурсів.

3. Глобалізація як явище спричиняє своєрідне явище «економічної адсорбції» щодо країн, що є учасниками об'єднань та інтеграційних процесів, робить їх взаємно більш залежними і вразливими стосовно різних проявів макроекономічної нестабільності, шоків та потрясінь.

4. Глобалізована економіка світу, уражена планетарною кризою, транспонує макроекономічні шоки як в ресурсному, так і в ринковому напрямках, посилюючи тим самим нестійкість і національних економік.

5. «Український урок» глобальної економічної кризи у такому контексті потребує окремого вивчення та додаткового осмислення оскільки він жодним чином не вписується ні в традиційну, ні в означену цією статтею логіку взаємного зв'язку проявів світової економічної кризи та процесів планетарної глобалізації економічного життя людини.

Література

1. Глобализация [Электронный ресурс] // Википедия : Свободная энциклопедия. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>.
2. Евро [Электронный ресурс] // Традиция : Русская энциклопедия. – Режим доступа : <http://traditio.ru/wiki/%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE>.
3. Економічна теорія: політична економія : підручник / за заг. ред. С. І. Юрія. – К. : Кондор, 2009. – 604 с.
4. Згуровський О. Війни глобалізації [Електронний ресурс] / Олександр Згуровський // Дзеркало тижня. – 2006. – 30 верес.-6 жовтня (№37). – С. 6. – Режим доступу : <http://www.dt.ua/1000/1600/54652/>.
5. Игнацкая М. А. Роль процессов глобализации в становлении новой экономики / М. А. Игнацкая // Вестник Российского университета дружбы народов. Сер. Политология. – 2006. – № 1 (6). – С. 88–99.
6. Лугінін О. Є. Статистика національної економіки та світового господарства : навч. посіб. / О. Є. Лугінін, С. В. Фомішин. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 502 с.
7. Какие страны приблизились к дефолту? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://realt.km.ua/publications-view-1462.html>.
8. Сидоренко О. США, Швейцарія та Данія очолили рейтинг ВЕФ за індексом глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / Ольга Сидоренко // Дзеркало тижня. – 2007. – 11-18 листоп. (№42). – Режим доступу : <http://www.dt.ua/2000/2020/61061/>
9. Струк О. Дорогі боржники [Електронний ресурс] / Олена Струк // Контракты. – 2009. – 23 берез. (№ 12). – С. 16-17. – Режим доступу : <http://kontrakty.com.ua/show/ukr/article/26/12200911632.html>.
10. Хазин М. Теория кризиса [Электронный ресурс] // Доклад на конференции в г. Модена, Италия, 9 июля 2008 г. – Режим доступа : <http://worldcrisis.ru/crisis/473153>.
11. Шкарпова О. Світ після кризи [Електронний ресурс] / Олена Шкарпова, Костянтин Дружерученко, Вікторія Руденко // Контракты. – 2008. – 20 жовтня (№ 42). – С. 24-27. – Режим доступу : <http://kontrakty.com.ua/show/ukr/article/45/42200811098.html>.
12. Dreher A. Measuring Globalization / Axel Dreher, Noel Gaston, Pim Martens // Gauging its Consequence. – New York : Springer, 2008.